

Ympäristö- ja ilmastovastuu säätiöissä ja rahastoissa 2025

Tuloksia jäsenkyselystä

SÄÄTIÖT JA RAHASTOT

STIFTELSEK OCH FONDER

Mitä tämä tarkoittaa sinulle, säätiö?

ILMASTO- JA YMPÄRISTÖKYSYMYKSET eivät ole säätiöille vain yksi teema muiden joukossa, vaan suora seuraus niiden perustehtävästä: toimia yhteiskunnan parhaaksi yli sukupolvien.

Säätiöillä on muutoksessa erityinen rooli. Ne voivat toimia suunnannäyttäjinä, ottaa riskejä ja mahdollistaa sellaista uutta toimintaa, joka ei sovi vakiintuneisiin rakenteisiin. Vastuullisuus koskee niin säätiöiden jokapäiväisiä käytäntöjä, rahoituspäätöksiä kuin sijoitustoimintaa. Se on olennainen osa säätiön hyvää hallintoa.

Tämä selvitys vahvistaa kaksi asiaa. Ensinnäkin ympäristö- ja ilmastovastuu koetaan säätiöissä laajasti tärkeäksi. Toisekseen moni kokee epävarmuutta siitä, mitä pitäisi tehdä ja mistä aloittaa. Näiden väliin mahtuu monia erilaisia lähestymistapoja, vähintään yhtä monta kuin Suomessa on säätiöitä.

Säätiöt ovat eri vaiheissa ympäristötyössään, aivan kuten muukin maailma. Yhtä oikeaa mallia ei ole, eikä tarvitsekaan olla. Olennaista on, että tahtoa kehittymiselle löytyy.

Tämä raportti on tarkoitettu keskustelun avaukseksi. Se ei tarjoa valmiita vastauksia, mutta auttaa toivottavasti esittämään parempia kysymyksiä. Ja ehkä myös löytämään seuraavan askeleen.

Toimitusjohtaja Liisa Suvikumpu, Säätiöt ja rahastot ry

Säätiöt ja rahastot ry, Helsinki 2026

Selvitystyö:
Michaela Ramm-Schmidt (WhyCo)

Graafinen suunnittelu:
Anne Kaikkonen, www.timangi.fi

Kannen valokuva:
Sakari Piippo

Säätiöt ja rahastot ry on suomalaisten apurahanjakajien yhdistys, Suomen ainoa säätiöiden etu- ja tukijärjestö. 250 jäsentämme tukevat vuosittain tiedettä, taidetta ja muuta yhteiskunnan kehittämistä yhteensä yli puolella-miljardilla eurolla. Jäsenemme noudattavat Hyvää säätiötapaa.

www.saatiotrahastot.fi

Tulokset tiiviisti

Selvitykseen vastanneiden mukaan

1.

Ympäristö- ja ilmastovastuu on säätiöille tärkeää ja sitä halutaan kehittää.

2.

Monet säätiöt kokevat ympäristövastuun tuomisen rahoituskriteereihin vaikeaksi, koska selkeitä malleja ei vielä ole.

3.

Vastuullisen sijoittamisen perusta on säätiöissä kunnossa, mutta painottuu haittojen vähentämiseen.

4.

Vastuullisuus ei ole vielä strategisesti johdettua useimmissa säätiöissä: tavoitteet, mittarit ja hallituksen rooli ovat vasta muotoutumassa.

8/10

Ympäristö- ja ilmastovastuullisuuden tärkeys vastanneille

Keskiarvo: 1 = ei lainkaan tärkeää, 10 = erittäin tärkeää

73%

vastanneista haluaa kehittää ympäristö- ja ilmastovastuullisuuttaan

Näin selvitys toteutettiin

SÄÄTIÖT JA RAHASTOT RY SELVITTI loppuvuonna 2025 jäsenistönsä näkemyksiä ympäristö- ja ilmasto-vastuusta kyselyn avulla. Tavoitteena oli muodostaa ajantasainen kuva siitä, miten ympäristö- ja ilmasto-vastuu näkyy säätiöiden toiminnassa ja mitä siitä ajatellaan.

Lisäksi haluttiin tunnistaa keskeisiä haasteita ja tuen tarpeita, jotta Säätiöt ja rahastot ry voi kehittää toimintaansa jäsenten tarpeita vastaavaksi ja tukeaa heitä kestävyysmurroksessa yhdistyksen strategian mukaisesti.

Kysely käsitteli luonnon kantokyvyn ja ilmaston ottamista huomioon säätiöiden ja rahastojen kaikessa toiminnassa: jaetussa rahoituksessa, varainhoidossa ja arjen käytännöissä. Kysely lähetettiin kaikille 246:lle

Säätiöt ja rahastot ry:n jäsenelle, ja siihen saatiin 41 vastausta 37 eri säätiöstä. Lisäksi aineistoa syvennettiin 12 haastattelulla. Selvityksen toteutti Säätiöt ja rahastot ry:n toimeksiannosta kestävyysasiantuntija Michaela Ramm-Schmidt (WhyCo).

Vastaajajoukossa oli eri kokoisia ja eri aloja tukevia säätiöitä sekä erilaisissa rooleissa työskenteleviä henkilöitä, mikä auttaa monipuolisen kuvan muodostamista säätiökentän ympäristö- ja ilmastovastuusta. Rajallisen vastaajamäärän takia tulokset ovat kuitenkin suuntaa-antavia, eivätkä ne täysin edusta koko säätiökenttää.

Tämä julkaisu kokoaa yhteen selvityksen tuloksia. Julkaisun sitaatit ovat vastaajien suoria lainauksia, jotka havainnollistavat säätiöiden ajattelua ja näkemyksiä.

Kyselyn tavoitteena oli selvittää, miten ympäristö- ja ilmastovastuu näkyy säätiöiden toiminnassa ja ajattelussa.

Havainnot ja säätiöiden ympäristö- ja ilmastovastuusta

1.

Ympäristö- ja ilmastovastuu on säätiöille tärkeää ja sitä halutaan kehittää.

SELVITYKSEN MUKAAN YMPÄRISTÖ- JA ILMASTOVASTUU koetaan säätiöissä tärkeäksi, ja selvä enemmistö haluaa kehittää omaa toimintaansa eteenpäin. Taustalla on ymmärrys siitä, että ilmastonmuutos ja luontokato ovat merkittäviä yhteiskunnallisia kriisejä, joihin myös säätiöiden odotetaan vastaavan. Ympäristö- ja ilmastovastuun merkitys vaihtelee kuitenkin jonkin verran säätiön tarkoituksesta riippuen.

Motivaatiosta huolimatta ympäristö- ja ilmastovastuun kehittäminen koetaan vaikeaksi. Teema näytetään laajana ja vaikeasti hahmotettavana, ja työ nojaa usein yksittäisiin ihmisiin. Useissa säätiöissä arjen vastuullisuusteot, kuten matkustamiseen, hankintoihin tai tilaisuuksien järjestämiseen liittyvät valinnat, ovat arkea, mutta niitä pidetään irrallisena säätiön ydintoiminnasta. Ympäristö- ja ilmastovastuu näyttääkin usein osin irrallisena ja reaktiivisena: se otetaan huomioon tilanteen mukaan, mutta ei vielä ohjaa toimintaa johdonmukaisesti.

Keskeisiä esteitä kehittämiselle ovat vastaajien mukaan osaamisen puute ja epävarmuus ensimmäisistä askelista. Vaikka tietoa ja dataa on paljon, niiden hyödyntäminen päätöksenteossa tuntuu vaikealta. Säätiöt kaipaavat ennen kaikkea selkeyttä kokonaisuuden hahmottamiseen sekä käytännönläheisiä tapoja edetä.

Säätiön koosta tai vastaajan roolista riippumatta vastauksissa korostuu tarve konkreettiselle tuelle:

Selkeitä ensimmäisiä askeleita vastuullisuuden kehittämiseen

Mahdollisuutta oppia muilta ja jakaa vertaistukea

Tukea oman roolin hahmottamiseen ympäristö- ja ilmastovastuussa

”Säätiöiden tehtävä on toimia yhteiskunnan parhaaksi myös ympäristö- ja ilmastoasioissa oman toiminnan rajoissa ja mahdollisuuksien mukaan. Puhutaan, että ilmastokriisi ja luontokato ovat suurimpia yhteiskunnallisia haasteita – siksi vastuullisuus niiden suhteen on linjassa säätiön perimmäisen mission kanssa.”

– Anonyymi vastaaja

2.

Monet säätiöt kokevat ympäristövastuun tuomisen rahoituskriteereihin vaikeaksi, koska selkeitä malleja ei vielä ole.

YMPÄRISTÖ- JA ILMASTOVASTUU NÄKY säätiöiden jakamassa rahoituksessa hyvin eri tavoin. Osalla se on luonteva osa toimintaa, mutta monissa säätiöissä sitä ei ohjata systemaattisilla kriteereillä tai prosesseilla. Teema koetaan kuitenkin merkitykselliseksi myös säätiöissä, joiden säännöissä määritelty tarkoitus ei suoraan liity ympäristöön. Suuremmissa säätiöissä ympäristövastuu on useammin kytketty osaksi jaettua rahoitusta, kun taas pienemmissä säätiöissä lähestymistapa on varovaisempi.

Moni säätiö pohtii omaa rooliaan ja vaikuttavuuttaan ympäristövastuun edistämisessä: missä säätiö voi eniten vaikuttaa ja miten aktiivisesti muutosta tulisi ohjata? Tulisiko ympäristö- ja ilmastovastuu tuoda osaksi jaettua rahoitusta esimerkiksi hakemuskysymyksinä, arviointikriteereinä tai vaikuttavuuden seurannassa? Säätiöt myös pohtivat, millaisia vaikutuksia tällä olisi apurahanhakijoihin. Yhtenä ratkaistavana kysymyksenä on myös, pitäisikö rahoituksen jakamisessa ja sijoitustoiminnassa noudattaa samoja ympäristövastuun periaatteita.

Ympäristö- ja ilmastovastuun huomioiminen jaetussa rahoituksessa voi vaatia myös uudenlaisia rahoitusmalleja. Osa säätiöistä kokee, että hanke- rahoituksen rakenteet ja kriteerit ovat jäykkiä, mikä vaikeuttaa uudenlaisen, pitkäjänteisen ja vaikuttavan toiminnan tukemista. Ratkaisuiksi säätiöt tunnistavat esimerkiksi teemahakuja, rahoituksen aktiivisempaa suuntaamista ja rahoituskohteiden etsimistä sekä uusia joustavampia rahoitusmalleja.

Vastausten pohjalta rahoituksen kehittämisessä nousee kolme tarvetta:

Tietoa siitä, missä ja miten eri säätiöissä syntyy suurin vaikuttavuus

Konkreettiset tavat kytkeä ympäristö- ja ilmastovastuu osaksi ydintoimintaa, säätiön tarkoitusta ja strategiaa

Toimivat mallit ympäristö- ja ilmastovastuun edistämiseen säätiön jakamassa rahoituksessa

”Raha on valtaa myös kestävyysnäkökulmasta.”

– Anonyymi vastaaja

3.

Vastuullisen sijoittamisen perusta on säätiöissä kunnossa, mutta painottuu haittojen vähentämiseen.

VARAINHOIDOLLE ASETETUT ESG-PERIAATTEET ja raportointivaatimukset ovat monissa säätiöissä arkipäivää ja sisäänrakennettu osa sijoitusprosesseja. Käytännössä tämä näkyy esimerkiksi poissulkuina (kuten fossiiliset polttoaineet), ESG-luokitusten ja vastuullisten rahastojen hyödyntämisenä sekä hiilijalanjäljen ja muiden tunnuslukujen seurannassa. Suuremmissa säätiöissä nämä käytännöt ovat usein jo systemaattisempia, kun taas pienemmissä mietitään vielä, miten ympäristö- ja ilmastovastuu saadaan mukaan sijoituspäätöksiin.

Sijoitustoiminnan vastuullisuus painottuu kuitenkin edelleen riskien ja haittojen vähentämiseen. Aktiivinen positiivisen vaikuttavuuden tavoittelu on vähäisempää, ja sijoitusten laajempia ympäristö- ja ilmastovaikutuksia on vaikea hahmottaa. Osa säätiöistä kehittää jo pidemmälle meneviä käytäntöjä, kuten vaikuttavuussijoittamista, biodiversiteetin huomioimista ja teemasijoituksia. Samalla säätiöt pohtivat, kuinka hyvin sijoitustoiminta on linjassa niiden muun toiminnan ja tavoitteiden kanssa.

Tiedon hyödyntäminen on erityisen vaikeaa vastaajien mukaan. Säätiöt nojaavat pitkälti varainhoitajien tuottamaan tietoon ja analyyseihin sijoitusten vastuullisuudesta. Raportointia on paljon, mutta sen tulkinta ja hyödyntäminen päätöksenteossa koetaan haastavaksi. Varainhoitajilta toivotaankin nykyistä enemmän ymmärrystä lisäävää analyysiä, selkeyttä ja aktiivisempaa tukea vastuullisessa sijoittamisessa.

Sijoitustoiminnan kehittämisessä säätiöt kaipaavat erityisesti vastausten perusteella:

- Selkeämpää ja ymmärrettävämpää tietoa sijoitusten todellisista ilmasto- ja ympäristövaikutuksista
- Tukea raporttien tulkintaan ja siihen, miten tietoa voi hyödyntää päätöksenteossa
- Syvempää vuoropuhelua ja aktiivisempaa roolia varainhoitajilta
- Ymmärrystä siitä, miten sijoitustoiminta kytkeytyy säätiön tarkoitukseen ja muuhun toimintaan

”Varainhoidossa vastuullisuutta ja kestävyyttä tuntuu olevan helposti tarjolla tuotteissa nimitasolla, mutta niiden todellista vastuullisuutta tai positiivista vaikutusta tuntuu olevan vaikea ei-varainhoidon-asiantuntijana ymmärtää.”

– Anonyymi vastaaja

4.

Vastuullisuus ei ole strategisesti johdettua vielä useimmissa säätiöissä: tavoitteet, mittarit ja hallituksen rooli ovat vasta muotoutumassa.

VASTAUKSISTA MUODOSTUU KUVA, että ympäristö- ja ilmastovastuu ei ole vielä useimmissa säätiöissä strategisesti johdettua. Vaikka teema tunnistetaan tärkeäksi, se ei ole kiinteä osa strategiaa, tavoitteita tai päätöksentekoa ohjaavia rakenteita. Selkeitä mittareita ja seurantakäytäntöjä on määritelty vain harvoin.

Vastaajat pohtivat ympäristö- ja ilmastovastuun yhteyttä säätiön perustehtävään ja hallituksen roolia

siinä. Työntekijät kaipaavat hallitukselta selkeämpää suuntaa, kiinnostusta ja sitoutumista vastuullisuus-kysymyksiin. Ilman tätä kehittäminen jää helposti yksittäisten henkilöiden varaan, mikä tekee työstä haavoittuvaa ja hidasta. Samalla hallitusten kiinnostus ja osaaminen vaihtelevat: osassa säätiöitä vastuullisuus nähdään strategisena kysymyksenä, toisissa se jää muiden teemojen varjoon.

Johtamista vaikeuttavat myös tavoiteristiriidat. Säätiöissä tasapainoillaan taloudellisen vakauden, tuotto-odotusten ja pitkän aikavälin kestävyystavoitteiden välillä. Lisäksi organisaatioiden sisällä on erilaisia näkemyksiä vastuullisuuden merkityksestä, mikä vaikeuttaa yhteisen suunnan muodostamista. Yhteistä ymmärrystä kuitenkin tarvitaan, jotta ympäristö- ja ilmastovastuuta voidaan kehittää strategisesti.

Selvitys osoittaa selkeän tarpeen johtamisen rakenteille ja työkaluille sekä säätiöissä että hallituksissa:

- Lisätietoa ja -koulutusta ympäristö- ja ilmastovastuun merkityksestä säätiöille
- Tukea konkreettisten tavoitteiden valintaan sekä kevyiden, helposti seurattavien mittareiden asettamiseen
- Esimerkkejä vastuullisuuden strategisesta johtamisesta

”Huomio säätiöpomot: teillä on todennäköisesti paljon henkilöstöä, joka odottaa ekologisia säätiötekoja, jotka jalkautetaan koko organisaatioon.”

– Anonyymi vastaaja

Vastuullisuus eri vaiheissa – kolme kuvaa säätiöistä

SELVITYKSEN PERUSTEELLA säätiöt jakautuvat karkeasti kolmeen ryhmään sen mukaan, miten ympäristö- ja ilmastovastuu näkyy niiden toiminnassa. Tilanteeseen vaikuttavat esimerkiksi säätiön toiminnan tarkoitus, koko ja resurssit, sekä henkilöstön ja hallituksen osaaminen ja motivaatio.

Aloittelijat

Aloittelijoiden on vielä vaikeaa nähdä omaa roolia ympäristövastuussa. Aihe jää muiden prioriteettien varjoon, eikä sen merkitystä oman toiminnan kannalta ole pysähdytty syvällisesti pohtimaan. Ympäristö- ja ilmastovastuu nähdään hygieniatekijänä ja asiana, jota “pitää tehdä” ja jota “vaaditaan”.

Toiminnan laajuus ja integrointi eri toimintoihin vaihtelee. Osa tunnistaa nykyisen tekemisen puutteet, mutta ei näe selkeää polkua eteenpäin. Tarve kohdistuu käytännönläheisiin ratkaisuihin, jotka auttavat ottamaan seuraavia askelia.

Näin vastaajat kertovat:

- ” *Kun nyt olemme edenneet ruohonjuuritasolla mielestäni siihen, mihin maalaisjärjellä pystyy. En itseasiassa tiedä, miten jatkaa.*
- ” *Utmaningen är att följa upp från ord till konkret handling när det gäller de olika projekten som beviljas understöd och att följa upp transparensen i placeringsverksamheten. Stiftelsen gör sitt bästa gällande båda sektorerna.*

Heräilijät

Heräilijöillä ympäristö- ja ilmastovastuun merkitys on jo tunnustettu, ja sitä halutaan viedä eteenpäin. Usein liikkeellepanevana voimana toimii yksi tai useampi henkilö, jonka osaaminen tai arvopohja ajaa työtä. Suhtautuminen on myönteistä tai vaihtelevaa, mutta tekeminen ei ole vielä kovin proaktiivista tai systemaattista.

Säätiöissä etsitään tapoja toimia: ymmärretään, että jotain pitäisi tehdä, mutta keinoja ja suuntaa haetaan vielä. Vastuullisuus näkyy arjessa yksittäisinä tekoina, ja erityisesti sijoitustoiminnassa kehitys voi olla pidemmällä kuin säätiön jakamassa rahoituksessa. Samalla käydään sisäistä keskustelua siitä, mitä vastuullisuus tarkoittaa ja miten sitä tulisi priorisoida suhteessa muihin tavoitteisiin. Resurssit ja osaaminen asettavat rajoja, vaikka halua edetä löytyy.

Näin vastaajat kertovat:

- » *Meillä ei ole toimitiloja. Emme käytä ollenkaan paperia. Pyrimme vähentämään liikennettä pitämällä valtaosan palavereista Teamsissä, mukaan lukien hallituksen kokoukset. Käytämme mahdollisuuksien mukaan julkisia.*
- » *Asia tiedostetaan ja huomioidaan tietyissä toimissa, mutta virallista politiikkaa ei säätiön toimintaan liittyen ole tehty/kirjoitettu.*

Edelläkävijät

Edelläkävijöillä ympäristö- ja ilmastovastuu on luonteva osa toimintaa ja sitä ohjaavat selkeät linjaukset ja strategiat. Säätiöt tarkastelevat ympäristö- ja ilmastokysymyksiä systemaattisesti ja haluavat kehittää toimintaansa kunnianhimoisesti eteenpäin. Ilmaston lisäksi edelläkävijät pyrkivät laajentamaan ympäristövastuuta muihin teemoihin. Samalla ne tunnustavat, että tavoitteisiin liittyy jännitteitä ja ristiriitoja, jotka vaativat jatkuvaa punnintaa.

Työssä korostuvat vaikuttavuuden syventäminen sekä toiminnan priorisointi. Näissä säätiöissä halutaan myös vaikuttaa laajemmin yhteiskuntaan, rakentaa uusia kumppanuuksia ja vahvistaa säätiöiden roolia kestävyysmurroksessa. Työ kytkeytyy usein vahvasti joko henkilökohtaisiin arvoihin tai säätiön perustehtävään.

Näin vastaajat kertovat:

- » *Sijoitussalkun ESG-arvioita ja hiilijalanjälkeä seurataan puolivuositaisen raportoinnin avulla ja salkunhoitajan kanssa keskustellaan tähän liittyvistä asioista tarpeen mukaan. Salkun hiilijalanjälki on muutamassa vuodessa noin puolittunut.*
- » *Taiteilijaresidenssin osalta tuemme hidasta matkustamista maa- ja meriteitse, ja jokaisella residenssijaksolla on yksi ympäristöteemoihin keskittyvä kutsutaiteilija.*
- » *Vastuullisuuslinjaus ohjaa käytännön työtämme. Pyrimme tunnistamaan ja tukemaan hankkeita, jotka luovat systeemitason kokonaisvaltaisia muutoksia.*

Mitä tästä seuraa?

SELVITYS PIIRTÄÄ KUVAN säätiökentästä, jossa päämäärä on yhteinen, vaikka lähtökohdat vaihtelevat. Säätiöt kaipaavat ennen kaikkea käytännön ratkaisuja ja mahdollisuuksia oppia toisiltaan. Yhdessä eteneminen on yksin kulkemista helpompaa.

Vastuullisuustyö etenee harvoin valmiiden mallien kautta. Usein ensimmäiset askeleet syntyvät kokeilemalla, keskustelemalla ja oppimalla muilta. Säätiöt ja rahastot ry:n rooli on tukea tätä kehitystä: tarjota tilaa yhteiselle oppimiselle ja auttaa jäseniä löytämään oma tapansa edetä.

Tämä raportti kutsuu säätiöitä tarkastelemaan omaa toimintaansa, tunnistamaan seuraavat askeleensa ja osallistumaan yhteiseen kehittämiseen. Työ on alussa, mutta suunta on selvä.

Kyse on lopulta siitä, miten säätiöt voivat toteuttaa tarkoitustaan muuttuvassa maailmassa.

www.saatiotrahastot.fi

SÄÄTIÖT JA RAHASTOT
STIFTELSETER OCH FONDER